

Onderzoeksrapport Investeren en Bijverdienen

LaNSCO

Landelijk Netwerk
Sociaal Coöperatief Ondernemerschap

Naam: Luke O'Dowd
Studentnummer: S1132432
Organisatie: LaNSCO
Begeleider Organisatie: Jessica de Ruijter
Begeleider Windesheim: Claudia van Orden

Voorwoord

In dit voorwoord wil ik mij graag kort richten tot alle mensen die hebben bijgedragen aan dit onderzoek.

Graag begin ik met de opdrachtgever van het hele onderzoek, Jessica de Ruijter. Bij LaNSCO ben ik van meet af aan goed opgevangen door Jessica. Met name aan het begin heb ik veel gehad aan de sturing die ze gaf aan het onderzoek, en gaandeweg heeft ze me geholpen waar nodig. Ik wil haar graag in het bijzonder bedanken voor de goede begeleiding tijdens het onderzoek.

Als tweede wil ik graag Claudia van Orden bedanken, die mij tijdens het onderzoek heeft bijgestaan namens Windesheim. Zij heeft mij tijdens het onderzoek goede feedback gegeven en de ruimte gegeven waar nodig.

Als laatste wil ik nog een aantal personen bedanken die hebben bijgedragen aan dit onderzoek. Deze personen heb ik mogen interviewen tijdens het onderzoek en door deze personen heb ik een mooi inkijkje in de praktijk weten te krijgen.

Hans Udo en Erna Smeekens van De Vrije Uitloop te Breda, Diet Grosheide en Jessica de Ruijter van De Blauwe Paraplu te Amersfoort, Paul Leistra van Scope te Delft, Marie-José Meijs van Vidi te Sittard-Geleen en Ruud Ankersmit van de gemeente Amersfoort, allen bedankt voor jullie medewerking aan de interviews en het onderzoek.

Hierbij sluit ik mijn voorwoord af en wens ik u veel leesplezier.

Samenvatting

Aanleiding onderzoek

In de praktijk hanteert elke sociale coöperatie andere werkwijzen op het gebied van investeren en bijverdienen. Het probleem is dat er bij sociale coöperaties weinig duidelijk is over de regelgeving op het gebied van investeren en bijverdienen. Veel ondernemers bij sociale coöperaties werken zich de hele week een slag in de rondte, om vervolgens nog steeds alleen maar aanspraak te maken op de bijstandsvoorziening van de gemeente.

LaNSCO wil laten uitzoeken hoe het precies geregeld is op het gebied van investeren en bijverdienen, en waar er kansen en mogelijkheden liggen.

Doelstelling

Het opstellen van een onderzoeksrapport die de mogelijkheden en regelgeving verduidelijkt op het gebied van bijverdienen en investeren. Dit onderzoeksrapport gaat gepaard met een advies aan sociale coöperaties en gemeenten.

Centrale vraag

Dit onderzoek is gebaseerd op de centrale vraag ; ***‘In hoeverre heeft LaNSCO/hebben sociale coöperaties de vrijheid om zelf de werkwijze op het gebied van bijverdienen en investeren te bepalen, gelet op de Participatiewet en de Bbz?’***

Belangrijke resultaten

In het onderzoek komt naar voren dat er meerdere manieren bestaan waarop er vanuit de bijstand bijverdiend kan worden. Artikel 31 van de Participatiewet geeft hiervoor meerdere mogelijkheden, namelijk door het verkrijgen van giften, door het hanteren van vrijgestelde bedragen en het verkrijgen van premies.

Op het gebied van investeren is er wettelijk vrijwel niets geregeld. Sociale coöperaties hebben wettelijk gezien dus een grote vrijheid om zelf percentages te bepalen. Wel hebben gemeenten hierbij ook een vinger in de pap, zo kunnen gemeenten ook een deel van de omzet of winst terugvragen.

Ook bij het bijverdien-vraagstuk speelt de gemeente een rol. Het is namelijk aan de het college van de gemeente vrij om te bepalen of iemand al dan niet kans maakt om bij te verdienen volgens de Participatiewet. De eis is het dat het bedrag dat bijverdiend wordt bijdraagt aan arbeidsinschakeling.

Als laatste is tijdens het onderzoek ook naar voren gekomen dat los van het aspect van investeren en bijverdienen het sociale aspect van de sociale coöperaties een grote rol speelt . Veelal zijn de ondernemers in sociale coöperaties personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Door deelname aan de sociale coöperatie krijgt men weer een sociaal leven, een dagritme en een kans op scholing en ontwikkeling.

Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting	3
I Inleiding	6
1.1 Inleiding en aanleiding LaNSCO	6
1.2 Probleemstelling	6
1.2.1 Handelingsprobleem	6
1.2.2 Kennisvraag	7
1.2.3 Onderzoekseenheden	7
1.2.4 Beknopte probleemomschrijving	7
1.2.5 Centrale vraag	7
1.2.6 Onderzoeks- en deelvragen	8
1.3 Onderzoeksmethode en verantwoording per deelvraag	9
1.3.1 Welke regels en mogelijkheden bestaan er rondom het investeren en bijverdienen tijdens het ondernemen vanuit een uitkering?	9
1.3.2, Wat zijn de mogelijkheden omtrent verreken met het oog op de Participatiewet en de Bbz?	9
1.3.3 Wat zijn de mogelijkheden om investeringen mee te nemen bij uitstroom uit een sociale coöperatie?	9
1.3.4 Op welke manier is het mogelijk om vanuit sociale coöperaties bedrijfsmatig geld aan privé personen te geven bij uitstroom?	9
1.3.5 Hoe is de werkwijze van andere sociale coöperaties op het gebied van investeren en bijverdienen?	10
1.3.6 In hoeverre is het rechtmatig hoe sociale coöperaties omgaan met de regelgeving rondom investeren en bijverdienen?	10
1.3.7 Welke werkwijze werkt praktisch gezien het meest efficiënt?	10
II Juridisch Kader	11
2.1 Welke regels en mogelijkheden bestaan er rondom het investeren en bijverdienen tijdens het ondernemen vanuit een uitkering?	11
2.2 Wat zijn de mogelijkheden omtrent verreken naast het verrekenen zoals bedoeld in art. 58 Participatiewet?	16
2.3 Wat zijn de mogelijkheden om investeringen mee te nemen bij uitstroom uit een sociale coöperatie?	17
2.4 Op welke manier is het mogelijk om vanuit sociale coöperaties bedrijfsmatig geld aan privé personen te geven bij uitstroom?	18
III Resultaten	19
3.1 Hoe is de werkwijze van andere sociale coöperaties op het gebied van investeren?	19

3.2 In hoeverre is het rechtmatig hoe sociale coöperaties omgaan met de regelgeving rondom investeren en bijverdienen?	26
3.3 Welke werkwijze werkt praktisch gezien het meest efficiënt?	28
IV Conclusie	30
V Aanbeveling en advies	31
VI Literatuurlijst	32
VII Jurisprudentie	34
VII Bijlage	35
Bijlage 1	35
Bijlage 2	37

I Inleiding

1.1 Inleiding en aanleiding LaNSCO

LaNSCO is het landelijk netwerk dat nieuwe of al bestaande sociale coöperaties ondersteunt door middel van advies, bemiddeling, coaching en praktisch advies. Een sociale coöperatie biedt mensen in de bijstand de kans om een eigen onderneming te starten. Via de sociale coöperatie is het mogelijk om te ondernemen met behoud van een uitkering. De winst die de ondernemer verwerft wordt opgedeeld en heeft verschillende doeleinden. Vaak gaat een deel naar de kosten van de sociale coöperatie, denk aan bijvoorbeeld huur en energiekosten. Een ander deel van de kosten kan men zelf verder investeren in de onderneming en persoonlijke ontwikkeling. In sommige gevallen wordt een deel van de winst afgestaan aan de gemeente.¹

Een prachtig initiatief dat inmiddels al jaren loopt, maar waar er nog steeds, met name op juridisch gebied, enkele vraagstukken over bestaan. Vanuit LaNSCO is de vraag gekomen naar een specifiek onderzoek op het gebied van bijverdienen en investeren. Men merkt dat er veel verschil bestaat tussen de werkwijze van verschillende gemeenten en verschillende sociale coöperaties. Zo staan sommige sociale coöperaties een bedrag af aan de plaatselijke gemeente, waarbij andere sociale coöperaties dit helemaal niet hoeven.

De manier waarop er wordt omgegaan met investeren en bijverdienen is ook bij elke sociale coöperatie anders. De vraag is wat er wel en niet geoorloofd is op het gebied van investeren en bijverdienen. Gezien de strenge regelgeving rondom het verkrijgen van een uitkering is dit met name voor de ondernemers een belangrijk punt.

In het vervolg van de inleiding ga ik dieper in op het vraagstuk dat LaNSCO heeft en geef ik een uitgebreide omschrijving van het probleem.

1.2 Probleemstelling

1.2.1 Handelingsprobleem²

Bij het vaststellen van het handelingsprobleem waar LaNSCO mee te maken heeft heb ik rekening gehouden met de vele aspecten die bij een dergelijk probleem komen kijken. Denk hierbij aan een afweging van belanghebbenden, een analyse van regelgeving op het gebied van uitkering en een manier van adviseren die het best aansluit op hetgeen waar LaNSCO naar opzoek is.

Uit de praktijk van LaNSCO blijkt dat verschillende gemeentes en verschillende coöperaties andere werkwijzen hanteren op het gebied van investeren en bijverdienen. Bij LaNSCO is niet goed bekend welke werkwijze exact de juiste is. Omdat de kennis over de juiste werkwijze op dit moment nog niet voorhanden is kan LaNSCO geen eenduidige werkwijze vaststellen. Hierbij is het voor LaNSCO ook van belang om te weten of sociale coöperaties rechtmatig handelen.

¹ LaNSCO 2021

² Van Schaaijk 2018, p.57

1.2.2 Kennisvraag³

Om dit handelingsprobleem op te lossen wil LaNSCO graag weten wat de relevante regelgeving is op het gebied van investeren en bijverdienen. Het *weten* is waar de kennisvraag zich onderscheidt van handelingsprobleem, waarbij het gaat om het *kunnen* of *bereiken*.⁴ Het is voor LaNSCO belangrijk om te weten wat de restricties zijn van relevante wetgeving, maar ook waar er kansen bestaan binnen dezelfde wetgeving.

1.2.3 Onderzoekseenheden⁵

De vraag van LaNSCO is ontstaan uit een werkelijke situatie waarvan men niet zeker weet of deze ook verloopt zoals in de wetgeving bedoeld is. Het onderzoek dat ik ga uitvoeren valt te typeren als een ‘mag-dat’-onderzoek. Dit wil zeggen dat het onderzoek met name gericht is op het juridische kader omtrent het handelingsprobleem.

Het onderzoek is aan de andere kant ook praktijkgericht van aard. Enkele aspecten van een ‘werkt-dit’-onderzoek zullen dus ook terugkomen. Dit kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer de juridische kaders helder zijn. Wellicht dat verschillende werkwijzen van meerdere coöperaties binnen de kaders vallen. Indien die situatie zich voordoet kan er vergelijkend worden gekeken naar de werkwijzen en krijgt het onderzoek een ‘werkt-dit’-inval.

1.2.4 Beknopte probleemomschrijving

In de beknopte probleemomschrijving baken ik het onderzoeksonderwerp af in een korte tekst, waarin meerdere facetten van het onderzoek naar voren komen. Deze facetten zijn benoemd in de tekst. Voor dit deel van het onderzoek baseer ik mij op Van Schaaijk⁶ en op een door Windesheim georganiseerde workshop. De beknopte probleemomschrijving is hieronder te lezen;

In Nederland hebben we wetgeving over de rechten en plichten omtrent het sociaal zekerheidsrecht en het ondernemingsrecht met het oog op investeren en bijverdienen. LaNSCO weet niet of de werkwijze van sociale coöperaties in overeenstemming is met deze wetgeving en ze kan daarom niet de juiste maatregelen nemen om deze werkwijze aan te passen. **(aanleiding en handelingsprobleem)**. Om dit probleem op te lossen wil LaNSCO weten of het huidige handelen van sociale coöperaties op het gebied van investeren en bijverdienen in lijn is met de wettelijke regelingen **(kennisvraag)**. In dit kader zullen zowel de Participatiewet en de Regels bijstand voor zelfstandigen als de huidige werkwijze van LaNSCO en andere sociale coöperaties worden onderzocht en geanalyseerd **(onderzoekseenheid)**. Aan de hand van de onderzoeksresultaten zal in het uiteindelijke onderzoeksrapport **(beroepsproduct)** een oordeel en advies **(soort kennis)** worden gegeven over de werkwijze van LaNSCO. Aan de hand van de resultaten van het onderzoek zal LaNSCO beschikken over de juiste kennis die haar kan helpen om haar huidige beleid omtrent het investeren en bijverdienen in lijn te brengen met de relevante wetgeving **(reden van het onderzoek)**.

1.2.5 Centrale vraag⁷

Het is van belang dat de centrale vraag verschillende aspecten van het onderzoek omvat, het is immers de leidende vraag tijdens het onderzoek. Van Schaaijk stelt een aantal eisen die een centrale

³ Van Schaaijk 2018, p. 58

⁴ Verschuren 2008, p. 13-14

⁵ Van Schaaijk 2018, p. 59

⁶ Van Schaaijk 2018, p. 72

⁷ Van Schaaijk 2018, p. 74

vraag tot een geschikte centrale vraag maakt. Deze worden nader toegelicht aan de hand van de centrale vraag.

Rekening houdend met de eisen die gesteld worden aan een goede centrale vraag heb ik voor de volgende gekozen: ***‘In hoeverre heeft LaNSCO/hebben sociale coöperaties de vrijheid om zelf de werkwijze op het gebied van bijverdienen en investeren te bepalen, gelet op de Participatiewet en de Bbz?’***

De vraag voldoet om de volgende redenen aan de eisen die Van Schaaijk stelt;

- De vraag is open geformuleerd.
- De vraag is verankerd in juridisch kader, namelijk specifiek de Participatiewet en de Regels bijstand voor zelfstandigen (Bbz).
- De vraag is relevant, omdat het een kennisbijdrage levert aan de oplossing van het handelingsprobleem.
- De vraag is precies, aangezien de vraag laat zien dat LaNSCO opzoek is naar haar restricties en vrijheden op het gebied van bijverdienen en investeren.
- De vraag is functioneel, omdat het antwoord bijdraagt aan de oplossing van het handelingsprobleem en de dagelijkse gang van zaken bij LaNSCO.
- De vraag is consistent, omdat de onderdelen een logisch geheel vormen.

1.2.6 Onderzoeks- en deelvragen

Zoals in het vorige onderdeel besproken hanteer ik de volgende centrale vraag: ***‘In hoeverre heeft LaNSCO/hebben sociale coöperaties de vrijheid om zelf de werkwijze op het gebied van bijverdienen en investeren te bepalen, gelet op de Participatiewet en de Bbz?’***

De uitkomsten van de deelvragen tezamen vormen een antwoord op de centrale vraag, waardoor ze een van essentieel belang zijn in het onderzoek. Deelvragen vormen de verbinding tussen de onderzoeksformulering en de onderzoeksopzet, ook wel het scharnierpunt⁸ genoemd.

Ik behandel daarbij de volgende deelvragen;

- Welke regels en mogelijkheden bestaan er rondom het investeren en bijverdienen tijdens het ondernemen vanuit een uitkering?
- Wat zijn de mogelijkheden omtrent verreken met het oog op de Participatiewet en de Bbz?
- Wat zijn de mogelijkheden om investeringen mee te nemen bij uitstroom uit een sociale coöperatie?
- Op welke manier is het mogelijk om vanuit sociale coöperaties bedrijfsmatig geld aan privé personen te geven bij uitstroom?
- Hoe is de werkwijze van andere sociale coöperaties op het gebied van investeren?
- In hoeverre is het rechtmatig hoe sociale coöperaties omgaan met de regelgeving rondom investeren en bijverdienen?
- Welke werkwijze werkt praktisch gezien het meest efficiënt?

⁸ Van Schaaijk 2018, p. 87

1.3 Onderzoeksmethode en verantwoording per deelvraag

1.3.1 Welke regels en mogelijkheden bestaan er rondom het investeren en bijverdienen tijdens het ondernemen vanuit een uitkering?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er relevante kennis nodig rondom het onderwerp en bijverdienen. Ik zal voor het opdoen van deze kennis mij voornamelijk richten op de Participatiewet en het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004. Indien het een bijdrage aan het antwoord levert zal ik ook relevante jurisprudentie benoemen.

1.3.2 Wat zijn de mogelijkheden omtrent verreken met het oog op de Participatiewet en de Bbz?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er relevante kennis nodig op het specifieke onderwerp verreken. Het antwoord van deze vraag zal bestaan uit een combinatie bronnen van wetgeving (Participatiewet en Bbz), jurisprudentie en interviews bij sociale coöperaties.

Ik kies er voor om bij deze deelvraag ook de interviews bij sociale coöperaties omdat deze waarschijnlijk een beter beeld geven van de mogelijkheden omtrent verrekenen op praktisch gebied.

1.3.3 Wat zijn de mogelijkheden om investeringen mee te nemen bij uitstroom uit een sociale coöperatie?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er relevante kennis nodig op het specifieke onderwerp investeren en uitstroom. Het antwoord van deze vraag zal bestaan uit een combinatie bronnen van wetgeving (Participatiewet en Bbz), jurisprudentie en interviews bij sociale coöperaties.

Ik kies er voor om bij deze deelvraag ook de interviews bij sociale coöperaties omdat deze waarschijnlijk een goed beeld geven van de mogelijkheden die praktisch haalbaar zijn.

1.3.4 Op welke manier is het mogelijk om vanuit sociale coöperaties bedrijfsmatig geld aan privé personen te geven bij uitstroom?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het er relevante kennis nodig op het specifieke onderwerp investeren en uitstroom. Het antwoord van deze vraag zal bestaan uit een combinatie bronnen van wetgeving (Participatiewet en Bbz), jurisprudentie en interviews bij sociale coöperaties.

Ik kies ervoor om bij deze deelvraag ook de interviews bij sociale coöperaties mee te nemen omdat deze een goed beeld geven van hoe het er in de praktijk aan toe gaat bij uitstroom uit de sociale coöperaties.

1.3.5 Hoe is de werkwijze van andere sociale coöperaties op het gebied van investeren en bijverdienen?

Om deze vraag te beantwoorden zal ik interviews afnemen bij vijf verschillende sociale coöperatie verspreid door het land. Aan de hand van de verschillende interviews schets ik een beeld van de verschillen die er bestaan bij sociale coöperaties.

In de bijlage 1 is het interviewschema te vinden dat aan de sociale coöperaties zal worden voorgelegd. Verderop in het onderzoeksrapport (3.1) zal ik een uitgebreide verantwoording geven voor de gekozen interviewvragen.

1.3.6 In hoeverre is het rechtmatig hoe sociale coöperaties omgaan met de regelgeving rondom investeren en bijverdienen?

Om deze deelvraag te kunnen beantwoorden heb ik de kennis nodig van de eerste vier deelvragen, en heb ik de interviews nodig van de verschillende sociale coöperaties. Door de praktische situatie naast de relevante wetgeving en jurisprudentie te leggen kan ik een goede vergelijking maken en bepalen wat al dan niet rechtmatig verloopt.

1.3.7 Welke werkwijze werkt praktisch gezien het meest efficiënt?

Om deze deelvraag te beantwoorden heb ik dezelfde kennis nodig als bij de hiervoor genoemde deelvraag. Het antwoord op deze deelvraag zal bestaan uit een combinatie van wetgeving, jurisprudentie en zeker ook de ervaringen uit de praktijk, welke zullen blijken uit de interviews.

II Juridisch Kader

In dit onderdeel behandel ik de deelvragen die betrekking hebben op het juridisch kader.

2.1 Welke regels en mogelijkheden bestaan er rondom het investeren en bijverdienen tijdens het ondernemen vanuit een uitkering?

Investeren en bijverdienen

Om tot een duidelijk antwoord te komen op deze vraag is het belangrijk om de begrippen 'investeren' en 'bijverdienen' uit te lichten om zo de betekenis ervan te verhelderen.

Met bijverdienen wordt verdienen van geld uit de coöperatie bedoeld. Dit staat in principe haaks op het concept van de sociale coöperatie, omdat deze er juist op gericht is dat er ten alle tijden behoud van de uitkering mogelijk is. Toch is het interessant om de opties te bekijken die er wel zijn op het gebied van bijverdienen.

Het investeren ligt iets anders. Zoals uitgelegd hierboven kan er niet veel verdiend worden aan de sociale coöperatie. Een deel van het geld dat verdiend wordt kan worden gebruikt om verder in de sociale coöperatie te investeren.

Participatiewet

De Participatiewet, die sinds 2015 geldig is, heeft als hoofddoel het betrekken van de doelgroep die, om wat voor reden dan ook, enige afstand heeft tot de arbeidsmarkt. Het concept van de sociale coöperatie, waarbij mensen vanuit een uitkering weer tot de arbeidsmarkt toetreden, vloeit voort uit de doelstelling van de Participatiewet.

Artikel 7 van de Participatiewet licht 'een opdracht' aan de gemeentes toe. In artikel 7 is geregeld dat het de taak van gemeentes is om uitkeringsgerechtigden waar mogelijk aan passend werk te helpen of te ondersteunen bij de zoektocht naar passend werk. Indien een persoon bijstand ontvangt is het volgens art. 9 Participatiewet immers ook zijn of haar plicht om passend werk te aanvaarden indien dit mogelijk is. Daarnaast is een uitkeringsgerechtigde ook verplicht mee te werken aan voorzieningen of andere maatschappelijke werkzaamheden die door de gemeente worden aangeboden indien hier sprake van is. Opvallend aan artikel 7 van de Participatiewet is dat de gegeven opdracht enige vrijheid voor de gemeentes overlaat voor de invulling van de gestelde eisen. Zo geeft de wet bijvoorbeeld aan dat het College ondersteunt bij arbeidsinschakeling, maar geeft het verder geen specificatie hoe deze ondersteuning er uit ziet.

De Participatiewet regelt in ieder geval de verplichtingen van de bijstandsgerechtigden en de gemeentes. Over sociaal ondernemen specifiek is eigenlijk heel weinig te vinden in deze wet. Meer specifieke regelgeving op het gebied van zelfstandig ondernemen vanuit de bijstand is te vinden in het Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004, kortweg ook wel de Bbz genoemd.

Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004

Het besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (kortweg Bbz) heeft als hoofddoel het ondersteunen van zelfstandige werknemers die (tijdelijke) financiële ondersteuning behoeven. Personen die vanuit het principe sociaal ondernemen een eigen onderneming hebben vallen hier in principe buiten. Leden die zich hebben aangesloten bij sociale coöperaties staan doorgaans niet zelf ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. De sociale coöperatie staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel en de leden acteren dus onder de vlag van de sociale coöperatie. Omdat leden middels deze constructie ondernemen worden ze niet als 'volwaardig' zelfstandig ondernemer gezien zoals nodig is voor hantering van de Bbz. Leden van sociale coöperaties zijn bijvoorbeeld vaak niet verantwoordelijk voor eigen geldzaken en zijn op nog andere manieren afhankelijk van de sociale coöperatie. Het ondernemen onder de vlag van de sociale coöperatie kan immers wel een opstap zijn naar het worden van een 'volwaardig' zelfstandig ondernemer.

Investeren

Specifieke regelgeving die bepaalt wat en hoeveel er zoal geïnvesteerd mag worden binnen de sociale coöperatie bestaat eigenlijk niet. De praktische situatie is vaak zo dat er (eventueel in samenwerking met gemeentes) door de sociale coöperatie wordt bepaald wat er met de omzet van de ondernemingen gebeurt. Bij vrijwel elke sociale coöperatie wordt er met percentages gewerkt, welke dienen te worden afgestaan voor meerdere doelen.

Een deel van de omzet gaat vaak naar de sociale coöperatie zelf, voor bijvoorbeeld overheadkosten, maar ook voor bijscholing of cursussen. Een ander deel van de omzet wordt gebruikt om investeringen te doen door de leden binnen de eigen onderneming. Iets minder vaak verlangt de gemeente ook een deel van de omzet.

Bijverdienen

Voor bijverdienen vanuit de bijstand is er wel het een en ander wettelijk vastgelegd. Ondanks dat het in de praktijk soms lastig uitvoerbaar lijkt, zijn er wel degelijk meerdere manieren waarop bijstandsgerechtigden iets kunnen over houden aan het eind van de maand. Hiervoor gaan we even terug naar de Participatiewet, en wel naar art. 31. Dit artikel gaat over middelen, ook wel alle bestanddelen van het vermogen en inkomen van de bijstandsgerechtigde, in dit geval een lid van een sociale coöperatie. In lid 2 staat een lijst opgesomd van zaken die niet tot middelen worden gerekend. Interessant in deze kwestie zijn sub j, k en n.

Artikel 31 lid 2 sub j Participatiewet

Dit artikel bepaalt dat een belanghebbende één of twee keer een premie kan krijgen ter hoogte van € 2.934,00 per kalenderjaar. Het recht op deze premie is geregeld in artikel 10 van de Participatiewet. Van belang is wel dat dit bedrag bijdraagt aan de arbeidsinschakeling van de persoon in kwestie. Daarnaast is het de rol van het college om te bepalen of de persoon in kwestie er daadwerkelijk recht op heeft, gezien de persoonlijke situatie. In de praktijk kan het goed voorkomen dat een gemeente dit bedrag verstrekt aan een persoon indien het bijdraagt aan een onderneming binnen een sociale coöperatie. **Middels dit artikel kan een persoon toch tweemaal een bedrag van € 2.934,00 ontvangen zonder dat dit ingekort kan worden op de bijstandsuitkering.** Later in het onderzoek (3.1) komt hier een praktijkvoorbeeld van naar voren bij De Vrije Uitloop.

Artikel 31 lid 2 sub k Participatiewet

Dit is een ander interessant artikel in deze kwestie. Dit artikel geeft aan personen die vanuit de bijstand **vrijwilligerswerk** uitvoeren de kans om hieraan ook iets te verdienen. **De hoogte van dit bedrag mag maandelijks €190 zijn**⁹. Dit artikel is natuurlijk opgenomen in de Participatiewet voor personen die vanuit de bijstand vrijwilligerswerk uitvoeren. Het is opmerkelijk te noemen dat men op basis van dit artikel wél een bedrag mag ontvangen voor vrijwilligerswerk, maar niet voor werk bij de sociale coöperatie. In principe gaat het hier over soortgelijke gevallen. Een persoon doet werkzaamheden vanuit de bijstand waarbij er niks verdiend wordt.

Er bestaat het argument dat leden van de sociale coöperatie toch bezig met het verdienen van eigen geld, ook al mag dit in veel gevallen alleen worden gebruikt om verder te investeren in de eigen onderneming. Daarnaast leert de praktijk ook dat het voor veel leden van sociale coöperaties lastig is om binnen afzienbare tijd een gezonde en duurzame onderneming op te bouwen. Op basis van deze gegevens is het opmerkelijk te noemen dat de Participatiewet geen rekening lijkt te houden met deze specifieke groep mensen, die toch vaak net zo veel uren werken per week als mensen met vrijwilligerswerkzaamheden.

Artikel 31 lid 2 sub m Participatiewet

Dit artikel geeft de mogelijkheid om giften te ontvangen die niet tot de middelen worden toegerekend. Het artikel geeft de hoogte van de gift niet aan, dit is in de praktijk per gemeente verschillend. Het is belangrijk om dit in de eigen gemeente na te gaan. In de praktijk is dit vaak een bedrag zoals €1200 of €1800 per jaar.

Artikel 31 lid 2 sub n Participatiewet

Dit artikel geeft personen in de bijstand **een periode van zes maanden waarin 25% van de inkomsten per maand niet tot de middelen worden gerekend. Dit met een hoogte van €246,00 voor een enkele maand**. Net als bij sub j is het aan het college om te bepalen of een persoon aanspraak maakt op deze regeling, omdat het wederom dient bij te dragen aan arbeidsinschakeling. Indien het college hiertoe besluit geeft het een persoon in de bijstand wel de kans om zes maanden lang 25% van het verdiende geld te mogen houden. Bepaald is dat deze vrijlatingsperiode als doel heeft om mensen te ondersteunen bij de uitstroom uit de bijstand¹⁰. Het werk in een sociale coöperatie is hier bij uitstek een goed voorbeeld van, omdat bij elke sociale coöperatie uitstroming een doel is.

⁹ Belastingdienst, 2023

¹⁰ CRvB Noord-Holland 18 december 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:4312

Kamerbrief stand van zaken Participatiewet in balans

De Participatiewet is een wet die nog niet al te lange tijd in werking is, zo'n 8 jaar om precies te zijn. In de praktijk wil het er wel eens op lijken dat gemeenten nog steeds moeten wennen aan de wet en ook in de politiek blijft het een hot topic. Het afgelopen jaar zijn er meerdere brieven^{11 12} verschenen van minister Carola Schouten over ontwikkeling omtrent de Participatiewet. Met name de brief¹³ die in de herfst van 2022 verscheen biedt uitzicht op mooie ontwikkelingen van de Participatiewet.

In de laatstgenoemde brief worden door minister Schouten enkele uitgangspunten genoemd die wellicht in de toekomst doorgevoerd zullen worden in de Participatiewet. Deze punten zijn met name op het gebied van bijverdienen zeer interessant en relevant. Op pagina 4 begint minister Schouten over de duur van het vrijlatingspercentage, die al eerder genoemd is in dit rapport en terug te vinden is in artikel 31 lid 2 sub n van de Participatiewet. Het eerste voorstel dat wordt gedaan is om de duur van de vrijlatingsperiode te verlengen met zes maanden, wat zou betekenen dat de standaard vrijlatingsperiode één vol jaar zou worden. Dit geeft de kans aan personen in de bijstand om 12 maanden een bedrag op zij te zetten, al gaat het percentage dan wel van 25% naar 15%. Desondanks geeft dit voorstel nog steeds het recht aan personen in de bijstand om iets bij te verdienen wat de hoogte van de bijstand niet in gevaar brengt. De situatie waarin de gemeente bepaalt of een persoon daadwerkelijk aanspraak maakt op de vrijlatingsperiode blijft uiteraard gewoon in stand. Om deze reden geeft dit wetsvoorstel nog geen volledige zekerheid op een kans om bij te verdienen, maar biedt het een kans aan gemeenten om personen in de bijstand te ondersteunen.

Een ander punt wordt genoemd op pagina 7 van de brief, en dit betreft giften. Minister Schouten stelt in dit stuk voor om giften ook als vrijlating te beschouwen, tot een bedrag van €1200 per jaar. Dit wordt nog eens extra interessant gemaakt omdat de minister later ook benoemt dat dit naast giften in natura ook financiële giften mogen zijn. Indien dit voorstel in de toekomst wordt aangenomen lijkt dit voor sociale coöperaties zeer gunstig. Zoals het wordt voorgesteld in de brief zou het een mogelijkheid kunnen zijn om bijvoorbeeld verdiend geld wat na investeringen overblijft als een gift aan de ondernemer te schenken. Op die manier schenkt de sociale coöperatie een vrij te laten bedrag aan de ondernemer. Een kleine noot bij dit voorstel is dat sommige gemeentes al een soortgelijk bedrag hanteren voor giften.

¹¹ *Kamerstukken II 2021/22*, 34352 nr. 253

¹² Schouten, C., 2023

¹³ Schouten, C., 2022

Conclusie bijverdienen en investeren

Op basis van al het bovengenoemde kan de conclusie op het gebied van investeren kort zijn. Landelijke regelgeving is er op dit gebied niet, en het staat daarmee de sociale coöperaties vrij om haar eigen percentages te hanteren. De gemeente kan indien het dat nodig acht ook een deel van de omzet vragen.

Uit bovengenoemde zijn enkele manieren te halen waarop er tijdens het verkrijgen van bijstand toch kan worden bijverdiend. Dat zijn de volgende manieren;

- Premies, zie hiervoor art. 31 lid 2 sub j Participatiewet;
- Vrijlatingsregeling, zie hiervoor art. 31 lid 2 sub n Participatiewet;
- Giften, zie hiervoor art. 31 lid 2 sub m. Informeer hiervoor bij eigen gemeente, bedragen kunnen verschillen.

2.2 Wat zijn de mogelijkheden omtrent verreken naast het verrekenen zoals bedoeld in art. 58 Participatiewet?

Om tot een zo duidelijk mogelijk antwoord op deze vraag te geven is het eerst belangrijk om art. 58 van de Participatiewet te ontleden om zo een goed beeld te kunnen krijgen van het begrip 'verrekenen'. Lid 1 van dit artikel geeft de gemeente het recht om een deel van de bijstand terug te vorderen indien er door de bijstandsgerechtigde teveel is verdiend over een bepaalde periode. Hiervoor bestaat de meldingsplicht, die geregeld is in art. 17 van de Participatiewet. Hieraan staat uitgelegd dat het de plicht is de bijstandsgerechtigde om bij de gemeente inkomsten te vermelden die de hoogte van de bijstand in de weg staan. Indien dit het geval is kan de gemeente een deel van de bijstand over een bepaalde periode terug vragen en wordt er dus verrekend. Lid 2 sub f subonderdeel 1° bepaalt dat de gemeente achteraf mag verrekenen als blijkt dat een persoon 'te veel' verdiend heeft over een bepaalde periode.

De vraag is wat er mogelijk is op het gebied van verrekenen en wat de rol van de gemeente hierin is. Artikel 58 Participatiewet geeft enkele mogelijkheden waarbij de gemeente kan besluiten om niet terug te vorderen. Lid 7 van dit artikel somt vier redenen op waarom de gemeente af kan zien van verrekenen. Dat zijn de volgende redenen;

- A. De persoon in kwestie heeft gedurende tien jaar aan zijn betalingsverplichtingen voldaan;
- B. De persoon in kwestie heeft gedurende tien jaar niet volledig aan zijn betalingsverplichtingen voldaan, maar het achterstallige bedrag over die periode, vermeerderd met de daarover verschuldigde wettelijke rente en de op de invordering betrekking hebbende kosten, alsnog betaald;
- C. De persoon in kwestie gedurende tien jaar geen betalingen heeft verricht en daar ook weinig uitzicht op lijkt.
- D. De persoon in één keer 50% van de restsom aflost.

Deze leden geven de gemeente slechts de mogelijkheid om van verrekening af te zien. Er is geen garantie dat de gemeente af ziet van verrekenen als er aan één van de leden wordt voldaan. Tevens bestaat er nog lid 8 van art. 58 Participatiewet. Dit lid geeft de gemeente de kans om af te zien van (gedeeltelijke) verrekening indien daarvoor dringende redenen zijn.

Conclusie

Naast de genoemde gronden biedt de participatiewet geen mogelijkheden waarbij niet-verrekenen optioneel is. Mocht het in de praktijk voorkomen dat de bijstandsgerechtigde voldoet aan één van de eisen die genoemd is dient dit te worden overlegd met de gemeente. Het is vervolgens aan de gemeente om te bepalen of het daadwerkelijk afziet van verrekenen.

Naast de manieren van verrekenen kan er met de gemeente ook gekeken worden naar een manier van bijverdienen zoals genoemd bij deelvraag 2.1. Hierbij geldt ook dat er goede afspraken dienen te worden gemaakt met de gemeente en is de bijstandsgerechtigde alsnog afhankelijk van wat de gemeente in zijn of haar unieke geval besluit.

2.3 Wat zijn de mogelijkheden om investeringen mee te nemen bij uitstroom uit een sociale coöperatie?

Om tot een zo duidelijk antwoord op deze vraag te komen is het belangrijk om relevante regelgeving te bekijken die bestaat rondom uitstroom bij een sociale coöperatie en waar een persoon normaliter recht op heeft. Belangrijk is om hier de gegeven definitie aan 'investeren' van deelvraag 2.1 ook mee te nemen.

Zoals bij deelvraag 2.1 aangegeven verstaat men onder investeren het gedeelte van de omzet dat gebruikt wordt om de onderneming door te ontwikkelen. Veel sociale coöperaties werken met zogeheten thermometers. Deze term symboliseert als het ware een persoonlijke bedrijfsrekening die ondernemers binnen de sociale coöperatie. Vanuit deze rekening betalen leden vaak contributie aan de sociale coöperatie en is er ook ruimte om een buffer op te bouwen.

Indien een onderneming binnen de sociale coöperatie dusdanig goed loopt dat er een toekomst bestaat met de onderneming buiten de bijstand kan men uitstromen uit de sociale coöperatie. Daarnaast zijn er uiteraard nog meer manieren van uitstroom mogelijk, bijvoorbeeld omdat iemand ergens anders een betaalde baan vindt of omdat ondernemen toch niet geschikt blijkt te zijn. Op het moment van uitstroom kan het voorkomen dat er nog geld op de rekening staat. In principe heeft de ondernemer hier zelf hard voor gewerkt, al was dit wel ten tijde van het verkrijgen van een uitkering.

Geld wat nog op de thermometer staat op het moment dat iemand wil uitstromen is een vorm van bijverdienen. Met terugwerkende kracht is dit geld verdiend in een periode waarbij de persoon bijstandsgerechtigd was. Hiermee komen we terug op hetgeen bij deelvraag 2.1 en 2.2 reeds besproken is.

Aangezien deze omzet is gemaakt ten tijde van het verkrijgen van de bijstand kan de gemeente bepalen dat de omzet met terugwerkende kracht verrekend dient te worden en het geld dus naar de gemeente zal gaan. In de praktijk komt dit zeker voor.

Verder is er dan de optie die bij 2.1 genoemd is, namelijk het zoeken naar een manier waarop het geld eventueel als bijverdienste gerekend kan worden, bijvoorbeeld via de vrijlatingsregeling of het verkrijgen als gift. Het verkrijgen als gift zou ook een goede uitkomst zijn indien het bijvoorbeeld als het om goederen gaat die niet meer gebruikt zullen worden.

Conclusie

Geld wat nog in de thermometer zit bij uitstroom wordt gezien als omzet die nog verrekend dient te worden zoals beschreven is bij onderdeel 2.2. De manieren die er bestaan om het geld bij uitstroom mee te nemen zijn dezelfde manieren die terug te vinden zijn in onderdeel 2.1.

2.4 Op welke manier is het mogelijk om vanuit sociale coöperaties bedrijfsmatig geld aan privé personen te geven bij uitstroom?

Normaal gesproken kan een ZZP'er privéonttrekkingen doen uit zijn eigen onderneming¹⁴. Helaas gaat deze binnen de sociale coöperatie niet op. Zoals bij **2.1** onder het kopje **Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004** is reeds uitgelegd dat ondernemers in een sociale coöperatie niet als volwaardig ZZP'er bestempeld kunnen worden.

Om deze reden is het lastig om namens een sociale coöperatie zomaar geld over te boeken naar de privérekening van een ondernemer binnen de organisatie. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de middelen waarover de bijstandsgerechtigde beschikt en het geld kan als extra inkomen worden gezien. Waar vooral naar gekeken dient te worden is het doen van een gift namens de sociale coöperatie aan de bijstandsgerechtigde. In veel gemeentes is dit tot een bepaald bedrag vrijgelaten inkomen. Wél dient er altijd specifiek gekeken te worden bij welke gemeente er welk bedrag wordt geschonken en dient er gecheckt te worden of een schenking namens een sociale coöperatie überhaupt mag. Dit laatste is niet overal zeker omdat het gezien kan worden als een schenking van werkgever aan werknemer, en dat is in de sommige gemeentes niet de bedoeling.

Verder kan er worden gekeken naar andere manier van bijverdienen zoals reeds genoemd bij **2.1**.

Het lastige aan deze kwestie specifiek is dat er vrijwel geen directe regelgeving bestaat over hoe een sociale coöperatie om hoort te gaan met een dusdanig voorval. Het is in de praktijk vaak zo dat hier afspraken over worden gemaakt met de gemeente, waarbij de ene gemeente natuurlijk ook de andere niet is. Het is dus aan sociale coöperaties de taak om hier zelf naar te informeren en waar mogelijk afspraken te maken.

Conclusie

Er is geen éénduidige regelgeving beschikbaar op dit gebied. Een mogelijkheid zou het doen van een gift van de sociale coöperatie naar de ondernemer zijn. Dit is onder voorbehoud, omdat elke gemeente de vrijheid heeft om hier anders mee om te gaan. Het is belangrijk dat de sociale coöperatie in goed overleg met de gemeente hier zelf afspraken over maakt.

¹⁴ Belastingdienst, 2023

III Resultaten

3.1 Hoe is de werkwijze van andere sociale coöperaties op het gebied van investeren?

Om een goed beeld te schetsen van overeenkomsten en verschillen in de praktijk bij sociale coöperaties heb ik een vijftal sociale coöperaties bereid gevonden om mee te werken aan een interview. Tijdens deze interviews hebben we het uitvoerig gehad over de werkwijzen, de omgang met gemeenten, de hindernissen en nog veel meer praktische zaken die komen kijken bij het reilen en zeilen van een sociale coöperatie. Zie voor het interviewschema van de sociale coöperaties bijlage 1. De sociale coöperaties die hebben deelgenomen zijn de volgende;

- De Vrije Uitloop, Breda
- Scope, Delft
- De Blauwe Paraplu, Amersfoort
- Vidi, Sittard-Geleen
- X (wenst niet genoemd te worden)

Naast deze sociale coöperaties heb ik ook een interview afgenomen bij een gemeente, om het onderzoek ook vanaf de andere kant te benaderen. Zie voor het interviewschema van de gemeente bijlage 2. De gemeente die ik heb benaderd is ;

- Gemeente Amersfoort

In het vervolg van deze deelvraag is de kern van alle interviews uitgewerkt. Wat hierin vooral naar komt zijn de wijze waarop sociale coöperaties omgaan met investeren en bijverdienen, innovatieve werkwijzen die sociale coöperaties hanteren en wensen of verbeterpunten voor de regelgeving. Wat ook belangrijk is binnen de sociale coöperaties is het menselijke aspect, ook deze kernwaarde is uitvoerig onderwerp van gesprek geweest en laat ik de revue passeren.

De Vrije Uitloop

De Vrije Uitloop uit Breda bestaat uit 15 leden.

Bijverdienen en investeren

Bij De Vrije Uitloop wordt een grens gehanteerd van €1200 per jaar. Er wordt van de leden gevraagd dat er €100 winst per maand wordt gemaakt. Deze €1200 grens is een harde grens. Indien dit bedrag niet wordt gehaald aan het eind van het jaar is het vrijwel zeker een exit voor de ondernemer. De reden hierachter is om de ondernemer gemotiveerd te houden.

Bij De Vrije Uitloop kent men een vrij unieke manier van bijverdienen, een zogeheten dertiende maand. Deze dertiende maand dient als prikkel om de ondernemers te motiveren, hoe meer omzet hoe meer je uitbetaald kunt krijgen aan het eind van het jaar. De Vrije Uitloop heeft deze dertiende maand weten te regelen met dank aan art. 31 lid 2 sub j van de Participatiewet, de vrijlatingsregeling. Deze dertiende maand mag volgens dit artikel een maximale hoogte hebben van €2934 per jaar, ook al komt dat in de praktijk bij De Vrije Uitloop niet voor.

De Vrije Uitloop hanteerde oorspronkelijk een 60/40 verdeling. Dit hield in dat 60% van de winst voor de gemeente was, waarbij de overige 40% werd verdeeld in 30% voor investeringen in de eigen

onderneming, en de overige 10% voor De Vrije Uitloop. Middels de dertiende maand regeling is het mogelijk om de een soort 45/40 regeling te hanteren. De 'verdwenen' 15% is dan via de dertiende maand voor de ondernemer zelf. Tevens kan er ook nog voor worden gekozen om 15% van de 30% voor eigen investeringen te laten uitbetalen. Op deze manier bestaat bij De Vrije Uitloop de mogelijkheid voor ondernemers om 30% van de jaarwinst te laten uitbetalen, mits het uiteraard onder de €2934 blijft.

Omgang met de gemeente

De samenwerking tussen De Vrije Uitloop en de gemeente Breda verloopt zeer goed. De dertiende maand is hier een namelijk een voorbeeld van, het feit dat er gebruik mag worden gemaakt van de vrijlatingsregeling laat wel zien dat de gemeente welwillend tegenover De Vrije Uitloop staat. Het argument dat De Vrije Uitloop hierbij gaf is dat er binnen de gemeente vanzelfsprekend een financiële regeling was voor vrijwilligerswerk, maar niet voor werk binnen de sociale coöperatie. Hier is het ook het belang te zien van een goede samenwerking tussen sociale coöperatie en gemeente.

Innovatieve werkwijzen

Bij De Vrije Uitloop heeft men met de gemeente een dusdanig goede samenwerking dat er wordt gekeken naar oplossing naast het geldend recht. In de praktijk blijkt dat het ondernemen voor een normale ondernemer en een ondernemer in de bijstand niet hetzelfde is. Een ondernemer in de bijstand kan in feite geen winstmarge hanteren, aangezien de winst vrijwel geheel terug gaat naar de gemeente. Aan de andere kant worden ondernemers in de bijstand wettelijk gezien niet extra ondersteund op bijvoorbeeld het gebied van kilometervergoeding. In samenwerking met de gemeente heeft De Vrije Uitloop voor soortgelijke praktische zaken afspraken gemaakt, wat nog maar eens de coöperatieve en bereidwillige houding van de gemeente Breda aangeeft.

Menselijk aspect

De Vrije Uitloop is voor andere sociale coöperaties een goed voorbeeld. **De mensen die ondernemen in De Vrije Uitloop betalen middels de sociale coöperatie hun eigen groei en opleiding.** Dit is een kans die veel personen in de bijstand niet krijgen. Hierdoor stijgt de kans op uitstroom ook. Door als gemeente welwillend op te stellen wordt er zo een hoop bereikt.

In principe dienen ondernemers bij De Vrije Uitloop marktconforme prijzen te hanteren. Aan mensen die in de bijstand zitten of minder te besteden hebben is er in de gemeente Breda de mogelijkheid om ook een lager tarief te hanteren. Op deze manier doen deze mensen ook mee met de economie en wordt er bijgedragen aan een inclusievere samenleving.

Wensen of verbeterpunten

Bij dit punt wenst De Vrije Uitloop voornamelijk dat andere gemeenten ook zo meedenken worden als de gemeente Breda. Regels zijn er als richtlijn en niet moeten niet altijd even strak worden nageleefd.

Scope

Scope uit Delft bestaat uit 6 leden, waarbij er ook nog 7 in een voortraject zitten.

Bijverdienen en investeren

Bij Scope wordt 25% van de omzet ingeleverd aan Scope, waaruit vaste lasten etc. worden betaald. Uit het resterende betaalt de ondernemer vaste lasten en andere kosten, waarna het overige gedeelte verdwijnt in de thermometer van de ondernemer. De filosofie hierachter is dat er veel kosten gaan naar ontwikkeling en scholing van de ondernemer.

Bij Scope is er momenteel geen manier voor ondernemers om extra bij te verdienen. Wel staat in de statuten van Scope dat in principe alle winst binnen de coöperatie blijft. Dit geeft de mogelijkheid om een urenvergoeding als kosten op te voeren. Van een vergoeding naar de gemeente is geen sprake. Hier is aanvankelijk wel over gesproken maar door de jaren heen blijken de jaarcijfers van een dusdanig niveau dat er besloten is om geen vergoeding te hanteren. Het geld wordt binnen Scope gehouden als buffer of als budget voor gezamenlijke trainingen etc.

Geld wat overblijft bij uitstroom gaat vrijwel altijd terug naar Scope, hier zijn met de gemeente Delft afspraken over gemaakt. Dit geld gebruikt Scope als buffer.

Omgang met de gemeente

De gemeente is zeer tevreden met Scope. Momenteel is Scope met de hoge uitstroomcijfers het beste re-integratie-instrument van de gemeente Delft. Er is niet sprake van een zeer intensieve samenwerking tussen Scope en de gemeente. Afsproken is dat er niet verrekend wordt op de uitkering door de gemeente, gezien het feit dat alle winst van de ondernemer in de sociale coöperatie blijft.

Innovatieve werkwijzen

Bij Scope zijn alle investeringen onder €450 afschrijfbaar. Investeringskosten boven de €450 schrijft Scope af, en bij uitstroom dient de persoon dit ook terug te betalen. Dit terugbetalen gebeurt middels een factuur waarbij de persoon een jaar de tijd krijgt voor terugbetaling. Via deze constructie kan een persoon na uitstroom dit al op zijn eigen balans zetten. Hierna is er ook de mogelijkheid via willekeurig afschrijven om direct al alles terug te betalen.

Waar mogelijk en waar het risico bij Scope ligt probeert Scope om schappelijk te zijn richting de ondernemers toe.

Menselijk aspect

Zoals eerder aangegeven heeft Scope best een unieke filosofie. Hier wordt er van uitgegaan dat winst op zich geen doel moet zijn, maar dat er zo veel mogelijk omzet gestoken moet worden in de scholing en ontwikkeling van de ondernemer.

Wensen of verbeterpunten

Bij Scope ligt de wens dat ondernemers toch mogen bijverdienen naast de bijstand. Dit zou voor de ondernemers financieel iets meer ruimte geven en zou tevens dienen als een motivator. Als mogelijkheid wordt nog de vrijlatingsregeling genoemd, waarbij een persoon de laatste zes maanden van het verblijf bij Scope nog kan bijverdienen.

De Blauwe Paraplu

De Blauwe Paraplu uit Amersfoort bestaat uit 6 leden, plus 4 aspirant-leden.

Bijverdienen en investeren

Bij De Blauwe Paraplu wordt een 50/30/20 regeling gehanteerd. Hierbij gaat 50% naar De Blauwe Paraplu, 30 % naar de gemeente (minstens €250 op jaarbasis) en 20% gaat naar investeringen in de onderneming.

In de gemeente Amersfoort bestaat een Actiefpremie. Dit is een premie van €600 die wordt uitgekeerd aan 'actieve' mensen in de bijstand, mits er meer dan 10 uur per week gewerkt wordt. Verder bestaan er in De Blauwe Paraplu zelf geen extra mogelijkheden om bij te verdienen.

Bij De Blauwe Paraplu wordt uitgegaan van een bedrag van €100 winst per maand. Dit is niet een hele strenge richtlijn, maar dit is wel wat er verwacht wordt van ondernemers.

Omgang met de gemeente

Bij De Blauwe Paraplu had men aanvankelijk een meer coöperatieve houding van de gemeente verwacht. Het contact met trajectbegeleiders vanuit de gemeente loopt altijd goed. Met medewerkers bij de gemeente die over de Bbz gaan verloopt het contact vaak stroef.

De Blauwe Paraplu is in het systeem van de gemeente terecht gekomen terwijl men aan de voorkant iets anders had verwacht. De zienswijze van de gemeente is dat De Blauwe Paraplu een instrument van de gemeente is, terwijl De Blauwe Paraplu zichzelf meer ziet als burgerinitiatief met een andere aanpak. De gemeente probeert invloed te houden op De Blauwe Paraplu.

Innovatieve werkwijzen

Bij uitstroom heeft men bij De Blauwe Paraplu goederen waarin geïnvesteerd is mee gegeven met de ondernemer. Dit is destijds gebeurd terwijl men bij De Blauwe Paraplu niet helder wist of dit al dan niet rechtmatig was. Vanwege de soms verwarrende Participatiewet krijgt men niet altijd hoogte van de exacte regelgeving en doet het soms maar wat goed of rechtvaardig voelt.

Menselijk aspect

Soms merkt men bij De Blauwe Paraplu wel dat mensen ertegen aan lopen dat er niet veel verdiend mag worden. Ook lijkt soms bij de ondernemers een beetje het besef te missen dat De Blauwe Paraplu er voor de ondernemers is.

Wensen of verbeterpunten

Met name bijverdienen zou wenselijk zijn. Daarnaast kan de relatie tussen de gemeente Amersfoort en De Blauwe Paraplu verbeterd worden, De Blauwe Paraplu zou meer vrijheid willen. Van de afdracht aan de gemeente ziet De Blauwe Paraplu liever ook af. Aan de ene kant is het mooi dat ze via de verrekening hun eigen geld deels verdienen, aan de andere kant kan De Blauwe Paraplu het geld goed gebruiken voor moeilijk vergoedbare kosten.

Vidi

Vidi uit Sittard-Geleen bestaat uit zes leden.

Bijverdienen en investeren

De ondernemer die bij Vidi start krijgt een startbudget van €500. Dit is afkomstig van subsidies van de gemeente. Dit geldt gaat in het ondernemersbudget van de coöperatie. Na de proefperiode verlangt Vidi het eerste jaar €100 inkomsten per maand van de ondernemer. Dit is een harde eis. Na twee jaar dient de onderneming zicht te moeten hebben op het zijn van een levensvatbaar bedrijf.

Van de inkomsten gaat 50% naar Vidi, en 50% wordt beschikbaar voor de ondernemer als investeringsbudget. Van alle inkomsten gaat er niks naar de gemeente.

Er zijn bij Vidi geen mogelijkheden op het gebied van bijverdienen.

Omgang met de gemeente

De gemeente Sittard-Geleen ziet Vidi als hulpmiddel bij de uitvoering van de Participatiewet. De gemeente Sittard-Geleen subsidieert Vidi royaal. Hiermee wil de gemeente Sittard-Geleen Vidi een steuntje in de rug geven. Verder heeft Vidi een goede verstandhouding met gemeente, waarbij kwaliteitsmedewerkers hun licht schijnen of de werkzaamheden van Vidi en koppelen dit zelfs terug in de gemeenteraad. Het bestaan van Vidi is algemeen bekend bij de gemeente Sittard-Geleen.

Innovatieve werkwijzen

Vidi typeert zich door de zeer nauwe verstandhouding met de gemeente Sittard-Geleen. Vidi is van origine een concept dat door de gemeente Sittard-Geleen is begonnen. Daarnaast is de werkwijze van Vidi zo dat er aan de voorkant al intern en extern gekeken wordt naar de mogelijkheden van de ondernemer.

Menselijk aspect

Het belangrijkste doel dat voorop stond bij de oprichting van Vidi was het van waarde laten zijn van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan de maatschappij. Als tweede doel was dat uitstroom uit de bijstand. Middels het ondernemen in de sociale coöperatie krijgen bijstandsgerechtigden de kans op een duurzame toekomst.

Wensen of verbeterpunten

Vidi ziet graag de verstandhouding met de sociale dienst verbeterd worden. Vermoedelijk ligt onwennigheid aan elkaar ten grondslag aan de mindere verstandhouding en dient er meer begrip voor elkaar te komen.

X (Wenst graag onbekend te blijven)

X heeft tussen de 12 en 16 ondernemers.

Bijverdienen en investeren

X werkt met een startbudget van €500. Op jaarbasis dient een ondernemer €1200 omzet te maken. Dit omdat het volgens X anders te vrijblijvend wordt en het te veel tijd en energie kost.

Van de omzet gaat er maandelijks €100 terug naar X. Het overige geld dat niet gebruikt wordt komt op de thermometer van de ondernemer te staan. Na verloop van tijd kan de gemeente hier bepalen dat dit verrekend wordt, al blijft het in de praktijk vaak er op staan als buffer voor investeringen of cursussen etc.

In principe zijn er bij X geen manieren om bij te verdienen.

Omgang met de gemeente

Er is sprake van een samenwerkingsovereenkomst tussen X en de gemeente. De gemeente keurt ondernemersplannen van de ondernemers goed middels een Bureau Bbz. X kiest er bewust voor om beslissingen buiten de organisatie te leggen. De gemeente ziet X als voorziening.

Innovatieve werkwijzen

X heeft tijdens coronatijd gezocht naar vormen van steun die voor normale ondernemers mogelijk waren, maar niet voor ondernemers vanuit de bijstand. Voor het gedeelte bijverdienen of investeren heeft X geen verdere innovatie werkwijzen.

Menselijk aspect

In een begin periode is het belangrijk om aandacht te schenken aan lief en leed en komt het sociale aspect veel naar voren. Later in het traject is het belangrijk om meer aandacht te besteden aan ontwikkeling en educatie van een persoon.

Groei bij mensen is zeker zichtbaar bij X, vooral op sociaal gebied. Het maatschappelijk aandeel van X is zeker evident.

Wensen of verbeterpunten

Bij X zou men graag zien dat ondernemers meer zeggenschap krijgen, zowel over financiën als over keuzes binnen de onderneming. Dit draagt bij aan meer motivatie en meer zelfverzekerdheid bij de ondernemers.

Gemeente Amersfoort

Bijverdienen en investeren

Tussen de gemeente Amersfoort en De Blauwe Paraplu is bij de oprichting afgesproken om gebruik te maken van een thermometer. Bij het kopje van De Blauwe Paraplu is terug te lezen welk percentage er naar de gemeente gaat. Aan de voorkant is ook afgesproken dat geld dat niet gebruikt wordt en nog in de thermometer zit in principe verrekend kan worden met de uitkering. In de praktijk blijkt dit niet heel vaak het geval aangezien er weinig voorbeelden zijn waarbij men een heel groot bedrag op de thermometer over houdt.

Omgang met De Blauwe Paraplu

De gemeente Amersfoort is bij de oprichting van De Blauwe Paraplu nauw betrokken geweest. Aanvankelijk was Team Zelfstandigen hier nauw bij betrokken, voornamelijk omdat er aan de voorkant verwacht werd dat het gestaag zou lopen wat betreft uitstroom. Op deze manier zouden de ondernemers bij De Blauwe Paraplu al snel tot volwaardige ondernemers behoren, waar Team Zelfstandigen dan weer bij betrokken is. Inmiddels is Team Zelfstandigen niet meer betrokken bij De Blauwe Paraplu. Door de jaren heen is men een beetje tot het besef gekomen dat de ondernemers binnen de Blauwe Paraplu niet per definitie gezien moeten worden als zelfstandig ondernemer. Team Zelfstandigen is veelal bezig op basis van de Bbz en de ondernemers bij de Blauwe Paraplu vallen hier buiten.

Inmiddels heeft de Afdeling Arbeidsintegratie van de gemeente Amersfoort zich ontfemd over De Blauwe Paraplu. De Afdeling Arbeidsintegratie is betrokken bij mensen met een uitkering en daarom is dat een meer passende tak van de gemeente als het om de ondernemers van De Blauwe Paraplu gaat. Bij de gemeente Amersfoort is de houding nu heel realistisch. Men verwacht geen hoge uitstroompercentages, het gaat er vooral om dat mensen weer geactiveerd worden om te werken en zo zicht op hebben op een plek op de arbeidsmarkt. Men weet ook dat bij De Blauwe Paraplu veelal mensen werkzaam zijn met een redelijk grote afstand tot de arbeidsmarkt, dus dat een traject ook veel tijd kan kosten.

Innovatieve werkwijzen

Bij de oprichting van De Blauwe Paraplu merkte men bij de gemeente dat er niet veel mogelijk was op het gebied van bijverdienen ten tijde van het ontvangen van bijstand. Dit zijn in essentie ook twee dingen die vrij haaks op elkaar staan. Desondanks is er een gemeentelijk beleid ontwikkeld binnen de grenzen van de Participatiewet. Door de zelfstandige activiteiten binnen De Blauwe Paraplu uit te voeren verdient men ook deels de eigen uitkering terug, namelijk het percentage dat men terug af staat aan de gemeente.

Voordeel gemeente

De gemeente heeft zelf een rol binnen deze hele kwestie, en natuurlijk heeft de sociale coöperatie voordelen voor de gemeente. De gemeente zit vaak met personen die om wat voor reden dan ook niet zomaar aan het werk kunnen. Deze mensen hebben recht op bijstand, alleen zonder verdere dag invulling belanden ze soms buiten de maatschappij. De Blauwe Paraplu helpt deze mensen weer aan sociale contacten en een dagritme. Het sociale aspect van De Blauwe Paraplu helpt de gemeente in eerste instantie aan het worden van een inclusievere gemeente. Daarnaast wordt er in de Participatiewet ook een tegenprestatie geëist voor het ontvangen van een uitkering. Aangezien deze mensen via regulier werk praktisch niet aan de bak komen wordt er op deze wijze alsnog aan de tegenprestatie voldaan.

3.2 In hoeverre is het rechtmatig hoe sociale coöperaties omgaan met de regelgeving rondom investeren en bijverdienen?

Bij deze deelvraag ben ik ingegaan praktische voorbeelden die zijn genoemd bij deelvraag **3.1**.

De Vrije Uitloop

De dertiende maand die gehanteerd wordt bij De Vrije Uitloop is een praktische uitvoering van combinatie van artikel 31 lid 2 sub j Participatiewet en artikel 31 lid 2 sub n Participatiewet. In principe is er sprake van de vrijlatingsregeling zoals genoemd in sub n. Het is in de praktijk ook zo dat er meer kan worden uitbetaald naar gelang er verdiend wordt. De uitbetaling vindt dan weer jaarlijks plaats, wat geregeld is in sub j.

Deze manier van bijverdienen is volledig gegrond op basis van de Participatiewet. Van belang is wel dat de gemeente hier zijn zegje over mag doen. In het geval van De Vrije Uitloop geeft de gemeente de vrijheid om mensen te laten bijverdienen. Sub j en Sub n zeggen beide nadrukkelijk dat het College van de gemeente mag bepalen of deze manier van bijverdienen passend is indien het verdiend wordt in het kader van arbeidsinschakeling.

Het is dus geoorloofd in het kader van de Participatiewet, en het benodigd een bereidwillige gemeente om het tot uitvoering te brengen.

Naast deze dertiende maand kent De Vrije Uitloop een goede verstandhouding met de gemeente Breda, wat er wel eens in resulteert dat de gemeente meer toe laat dan wettelijk geregeld is en worden sommige zaken apart geregeld, zoals bijvoorbeeld de kilometervergoeding.

In principe gaat dit niet geheel volgens geldend recht, aan de andere kant bestaat er ook weinig geldend recht voor de omgang met sociale coöperaties. Tegemoetkomingen aan zelfstandigen binnen de sociale coöperatie zijn dezelfde tegemoetkomingen voor gewone zelfstandigen. Omdat zelfstandigen binnen de sociale coöperatie geen winstmarge kunnen hanteren zijn deze tegemoetkomingen vaak niet toereikend genoeg.

Dat de gemeente hierin De Vrije Uitloop tegemoetkomt is in principe niet in strijd met geldend recht. De Participatiewet is opgesteld met doel om zoveel mogelijk mensen uit de bijstand te krijgen of te laten participeren op de arbeidsmarkt. Op basis van artikel 7 Participatiewet heeft de gemeente de opdracht om de bijstandsgerechtigde te ondersteunen bij arbeidsinschakeling. Veel meer gespecificeerd dan dat is het niet. Als de gemeente door middel van eigen gemaakte of extra regelingen tot dat doel kan komen is dat in principe rechtmatig.

Scope

Bij Scope ligt er de afspraak met de gemeente Delft dat er geen geld namens Scope aan de gemeente hoeft te worden overgemaakt. Hiermee blijft in feite alle omzet binnen Scope. In de praktijk blijven er vaak geen al te hoge bedragen over, deels wordt het gebruikt als budget voor cursussen etc. en deels wordt het in de coöperatie gehouden als buffer voor wanneer het nodig is.

Op deze manier wordt het verdiende geld ingezet voor de ontwikkeling van de ondernemers en Scope. Deze methode is in feite van de vrije opdracht die aan de gemeentes wordt gegeven in art. 7

Participatiewet. Door aan Scope geen bedrag terug te vragen laat de gemeente de uitvoering van de ontwikkeling bij Scope. Hierdoor maakt de gemeente het via Scope mogelijk voor mensen in de bijstand om zich door te ontwikkelen, alsmede ook een kans te bieden op de arbeidsmarkt.

De investeringsregeling die Scope hanteert is gebaseerd op regels van de belastingdienst. Een investering van maximaal €450 mag inderdaad in één keer worden afgeschreven als kosten¹⁵. Als startend ondernemer mag er inderdaad willekeurig worden afgeschreven¹⁶.

De Blauwe Paraplu

De ondernemers bij De Blauwe Paraplu hebben recht op een Actiefpremie van €600. De gemeente Amersfoort kan deze premie uitkeren op basis van art. 31 lid 2 sub J. Hierdoor heeft de premie ook geen invloed op de middelen van de ondernemers.

Bij uitstroom van ondernemers heeft De Blauwe Paraplu soms goederen meegegeven met de vertrekkende ondernemer. In principe is er in zo'n geval sprake van verkapt inkomen. Iemand heeft ten tijde van de bijstand een investering gedaan, en is daarvoor niet gekort op zijn uitkering. Zowel de uitkering als de investering zijn nu eigendom van de ondernemer.

In principe kan iemand zich beroepen op de vrijlatingsregeling van art. 31 lid 2 sub n Participatiewet. Afhankelijk van of de gemeente wil meewerkt met de vrijlatingsregeling zouden goederen die onder verkapte inkomsten vallen ook onder dit artikel vallen.

Een andere mogelijkheid is om namens De Blauwe Paraplu de goederen als gift mee te geven aan de ondernemer. In de gemeente Amersfoort is het mogelijk om tot een vrijgelaten bedrag tot €1800 aan giften te ontvangen op jaarbasis. Van deze constructie kan De Blauwe Paraplu in dat geval ook gebruik maken. Bij andere gemeentes kunnen andere bedragen of andere constructies gelden op het gebied van giften, dus het is altijd belangrijk om dat per gemeente te checken.

Vidi

Bij Vidi ontvangen beginnende ondernemers een startbudget van €500 namens de gemeente, als ondersteuning bij de start van de onderneming. Dit initiatief van de gemeente lijkt voort vloeien uit art. 31 lid 2 sub j Participatiewet. De gemeente vergeeft het bedrag aan de ondernemer omdat het bijdraagt aan het opstarten van de onderneming en daarmee draagt het bij aan arbeidsinschakeling. De €500 is tevens een vrijgelaten bedrag op basis van hetzelfde artikel.

X

Net als bij Vidi werkt men bij X met een startbudget van €500 die door de gemeente wordt vergeven. Dit is gebaseerd op dezelfde regelgeving die bij Vidi is genoemd.

¹⁵ Belastingdienst, 2023

¹⁶ Belastingdienst, 2023

3.3 Welke werkwijze werkt praktisch gezien het meest efficiënt?

Om op deze vraag antwoord te geven dezelfde pijlers aangehouden als bij deelvraag 3.1. De meest efficiënte heb ik bepaald aan de hand van een combinatie van hetgeen er wettelijk mogelijk is en van de ervaringen uit de praktijk, de resultaten van de interviews.

Bijverdienen en investeren

Gezien het feit dat de wet wel degelijk ruimte laat om binnen de bijstand bij te verdienen gebeurt dit in de praktijk niet veel. Desondanks is er één voorbeeld die er met kop en schouders boven uit steekt, en dat is de dertiende maand van De Vrije Uitloop. Juridisch gezien is de dertiende maand een goede manier van bijverdienen. Artikel 31 lid 2 sub j Participatiewet geeft de mogelijkheid om als bijstandsgerechtigde een premie te ontvangen, waarbij in feite niet wordt genoemd van wie deze premie afkomstig is. Het is dan wel aan de gemeente of deze premie al dan niet bijdraagt aan de arbeidsinschakeling.

Een ander haast net zo effectief is het gebruik maken van de vrijlatingsregeling, welke terug te vinden is in artikel 31 lid 2 sub n Participatiewet. Dit geeft ondernemers zes maanden de kans om een deel van het geld vrijgelaten bij te verdienen. Ook hier moeten in de praktijk afspraken over worden gemaakt met de gemeente, aangezien het artikel bepaalt dat het college het moet vinden bijdragen aan arbeidsinschakeling.

Gezien er geen regelgeving bestaat voor investeren is het per sociale coöperatie verschillend wat hierin het meest efficiënt is omdat de specifieke afspraken met de gemeente hierin belangrijk zijn. In een ideale situatie wordt er gehandeld naar het voorbeeld van Scope op dit gebied. Bij Scope is het zo geregeld dat in feite al het verdiende geld binnen Scope blijft. Dit is met name op administratief vlak voordelig. Bij Scope blijft 50% van het verdiende geld bij de ondernemer die daarvan cursussen of scholing van kan volgen, of het kan gebruiken om te investeren in de onderneming. Op deze manier houden ondernemers een redelijk bedrag over die ze voor de onderneming kunnen besteden. Dit geeft in de praktijk ook het gevoel dat ze iets met het zelf verdiende geld kunnen doen.

Omgang met gemeente

Uit bovenstaande blijkt dat bijverdienen mogelijk is, maar dat in vrijwel alle gevallen de gemeente hier ook mee moet instemmen. Het is belangrijk dat een gemeente en coöperatie elkaar aanvoelen. Hiervoor is goed contact nodig tussen de gemeente en de coöperatie, welke zich moet uiten in een nauwe betrokkenheid van de gemeente bij de sociale coöperatie.

De gewenste houding van de gemeente is er een waarbij uitstroom op zich een doel kan zijn, maar niet het hoofddoel is. De focus van de sociale coöperaties ligt in de meerderheid van de gevallen bij het sociale aspect. Indien de gemeente hier andere verwachtingen over heeft blijkt het uit de praktijk dat samenwerking stroef verlopen. Ook hierin is goede afstemming belangrijk tussen gemeente en sociale coöperatie.

In de praktijk blijkt ook dat er meer mogelijk is wanneer de gemeente zich coöperatief en samenwerkend opstelt. Als belangrijkste voorbeeld wil ik hiervoor de gemeente Breda gebruiken. De Vrije Uitloop krijgt met name op het gebied van bijverdienen veel vrijheid van de gemeente.

Daarnaast probeert de gemeente waar mogelijk ook De Vrije Uitloop tegemoet te komen op punten waar wetgeving soms een grijs gebied is.

Menselijk aspect

Wat niet vergeten mag bij sociale coöperaties en gemeenten is dat uitstroom niet het hoofddoel moet zijn. Het gaat vaak om mensen die een behoorlijke afstand tot de arbeidsmarkt hebben, en waar misschien op korte termijn niet veel van verwacht mag worden. Het ondernemen in de sociale coöperatie biedt voor deze groep sociaal contact, ritme en regelmaat, scholing en ontwikkeling en bovendien wellicht een toekomst op de arbeidsmarkt. Natuurlijk is uitstroom een belangrijk doel, maar alles wat daar aan voor af gaat kan minstens zo waardevol zijn, ook al is dit niet in waarde uit te drukken.

IV Conclusie

Aan de hand van het onderzoek kan er antwoord worden gegeven op de hoofdvraag: ***‘In hoeverre heeft LaNSCO/hebben sociale coöperaties de vrijheid om zelf de werkwijze op het gebied van bijverdienen en investeren te bepalen, gelet op de Participatiewet en de Bbz?’***

Er kan worden geconcludeerd dat er enkele manieren zijn waarop er bijverdiend kan worden vanuit de bijstand. Deze manieren zijn verder uitgewerkt in onderdeel **2.1** van dit onderzoek. De manieren die gegrond zijn door de Participatiewet zijn het bijverdienen via premie en bijverdienen via de vrijlatingsregeling. Ook is het verkrijgen van giften een manier van bijverdienen.

Uit de Participatiewet en de praktijk blijkt het dat er weinig vrijheid is op de manieren van bijverdienen. De bedragen die mogen worden bijverdiend liggen verankerd als het gaat om bijverdienen via een premie of via de vrijlatingsregeling, zoals reeds in **2.1** is besproken. Ook bij het verkrijgen van giften ligt het bedrag vast, dit is per gemeente verschillend. Daarnaast is het ook niet aan de sociale coöperaties te bepalen of er gebruik kan worden gemaakt van deze manieren van bijverdienen. De Participatiewet zegt bij de artikelen over bijverdienen stelselmatig dat het college van de gemeente het moet vinden bijdragen aan arbeidsinschakeling. In de praktijk kan dit dus betekenen dat er geen kans is op bijverdienen, zoals uit de resultaten bij **3.1** wel eens blijkt.

Er kan worden geconcludeerd dat er geen regelgeving bestaat voor investeren. In feite hebben sociale coöperaties veel vrijheid op dit gebied. Wel is de mate waarin er geïnvesteerd kan worden vaak in samenspraak met de gemeente. Net zoals over investeren is er niks geregeld over de vraag of en hoeveel de gemeente mag vragen van de winst of omzet van de ondernemer in de sociale coöperatie. Welke manier al dan niet het meest efficiënt is, het is aan de gemeenten om deze percentages te bepalen. Wettelijk gezien hebben de coöperaties in principe alle vrijheid om investeringspercentages te bepalen, maar in de praktijk beslist de gemeente hier ook over mee.

De Bbz wordt in de hoofdvraag genoemd maar is in het gehele onderzoek buiten beschouwing gelaten. In **2.1** is uitgelegd dat ondernemers binnen de sociale coöperatie in feite geen ‘volwaardige’ ondernemers zijn. Mensen komen in de praktijk juist bij sociale coöperaties terecht omdat ze buiten de normen van de Bbz vallen. Bij de beantwoording van de hoofdvraag is de Bbz dan ook buitenwege gelaten.

Als laatste heb ik gemerkt dat er op het gebied van sociale coöperaties nog weinig bekend is in Nederland. Dit zal waarschijnlijk te danken zijn aan het feit dat de sociale coöperatie een vrij nieuw concept is. Bij meerdere rechtsbronnen, denk aan wetgeving en jurisprudentie, wordt er weinig tot niet ingegaan op het fenomeen de sociale coöperatie. Dit zorgt er voor dat er in de praktijk soms verwarring is over de regelgeving.

V Aanbeveling en advies

Uit het onderzoek en de conclusie zijn aanbevelingen af te leiden aan zowel sociale coöperaties als gemeenten. Deze aanbevelingen staan hieronder opgesomd.

Aan sociale coöperaties:

1. Onderzoek de mogelijkheden op het gebied van investeren. De Participatiewet maakt het mogelijk om via premies, giften en vrijlatingsbedragen bij te verdienen. Ga hier mee over in gesprek met de gemeente en leg het voor. Het bijverdienen draagt bij aan extra motivatie voor de ondernemer.
2. Probeer een systeem te creëren waarbij alle omzet in de sociale coöperatie blijft. Uit de conclusie blijkt dat er voor investeringen veel vrijheid ligt bij de sociale coöperaties. Door veel omzet binnen de organisatie te houden is er een groot deel van het budget beschikbaar voor scholing en ontwikkeling, wat op termijn de kansen van de ondernemers op de arbeidsmarkt vergroot. Dit is een doel van de Participatiewet, en iets waar gemeenten om die reden achter zouden moeten staan.
3. Zorg voor een goede band met de gemeente en houd deze warm. Zoals gebleken is uit de conclusie en het onderzoek is er best een hoop mogelijk op het gebied van bijverdienen en investeren, alleen red je het als sociale coöperatie alleen niet. De perfecte sociale coöperatie zal het moeten hebben van een nauwe samenwerking met de gemeente. Het is immers ook de gemeente die bepaalt of er al dan niet bij verdiend kan worden.

Aan gemeenten:

1. Geef een mate van vrijheid aan de sociale coöperaties. Uit de conclusie en het onderzoek blijkt dat er een hoop mogelijk is op het gebied van bijverdienen en investeren. De gemeente heeft hier een belangrijke rol in. De gemeente heeft namelijk de opdracht om te ondersteunen bij arbeidsinschakeling. Sociale coöperaties doen fantastisch werk en hebben daar de gemeente ook bij nodig. De Participatiewet biedt ruimte voor mensen om bij te verdienen ten tijde van het ontvangen van bijstand. De sociale coöperaties hebben hier echter de gemeenten bij nodig. Sta open voor ideeën en mogelijkheden die sociale coöperaties aandragen en probeer mee te werken waar mogelijk.
2. Vergeet niet het sociale aspect van sociale coöperaties. De praktijk heeft laten zien dat ondernemers binnen sociale coöperaties vaak een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben, en soms misschien wel thuis zouden zitten zonder bezigheid als de sociale coöperaties niet hadden bestaan. Vaak is het hoofddoel van gemeenten een zo spoedig mogelijke uitstroom uit de bijstand. Terwijl dit uiteraard een belangrijk doel is adviseer ik om minstens zo veel waarde te hechten aan het sociale aspect van de sociale coöperaties. Mensen die anders thuis zitten krijgen via de sociale coöperatie sociale contacten, dagritmes en regelmaat, en nog het meest belangrijke, een uitzicht op een plek op de arbeidsmarkt.

VI Literatuurlijst

Belastingdienst

Belastingdienst. *Vrijwilligersvergoedingen*. Geraadpleegd op 11 mei 2023, van https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/privewerk_en_inkomen/werken/werken-als-vrijwilliger/vrijwilligersvergoedingen/vrijwilligersvergoedingen

Belastingdienst. *Privéstortingen en privéonttrekkingen*. Geraadpleegd op 12 mei 2023, van https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/inkomstenbelasting_voor_ondernemers/privestortingen_en_privéonttrekkingen#:~:text=Als%20u%20een%20storting%20vanuit,ze%20dus%20buiten%20beschouwing%20laten.

Belastingdienst. *Investeren in bedrijfsmiddelen*. Geraadpleegd op 4 juni 2023, van https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/inkomstenbelasting_voor_ondernemers/investeren_in_bedrijfsmiddelen#:~:text=Bedrijfsmiddelen%20met%20een%20lage%20aanschafwaarde,niet%20in%20aanmerking%20voor%20klenschaligheidsinvesteringsaftrek.

Belastingdienst. *Startende ondernemer*. Geraadpleegd op 4 juni 2023, van https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/winst/inkomstenbelasting/inkomstenbelasting_voor_ondernemers/afschrijving/willekeurige_afschrijving/startende_ondernemer.

Kamerbrieven

Schouten, C. (9 juni 2023). *Kamerbrief over visie Participatiewet in balans* [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/06/09/visiebrief-participatiewet-in-balans>

Schouten, C. (28 november 2022). *Kamerbrief stand van zaken Participatiewet in balans* [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/28/kamerbrief-stand-van-zaken-participatiewet-in-balans>

LaNSCO

LaNSCO. (19 januari 2021). *Sociale coöperatie*. Geraadpleegd op 9 februari 2023, van <https://lansco.nl/sociaal-cooperatief-ondernemerschap-initiatief/>

Van Schaaijk 2018

G.A.F.M. Van Schaaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom juridisch 2019.

Verschuren 2008

P. Verschuren, *Probleemanalyse in organisatie- en beleidsonderzoek*, Amsterdam: Boom Academic
2008

VII Jurisprudentie

CRvB Noord-Holland 18 december 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:4312

VII Bijlage

Bijlage 1

- Een algemeen beeld van ... en je werkzaamheden bij
- Een algemeen beeld van de werkwijze van ... op het gebied van investeren en bijverdienen (Hierbij komt ook de omgang met de gemeente aan bod).

Hoe ziet de procedure eruit wanneer een nieuw persoon zich bij de coöperatie meldt?

Hoe ziet bij jullie de procedure eruit op het gebied van bijverdienen?

Hoe ziet bij jullie de procedure eruit op het gebied van investeren?

Hoe ziet het contact met de gemeente of andere meewerkende instanties eruit? Hoe intensief is de samenwerking en wat betekenen gemeenten of anderen instanties voor jullie?

- Een beeld van of... zich bewust is van regelgeving en daar ook mee bezig is. (Ik onderzoek ook rechtmatigheid van de het handelen en daarvoor is het ook interessant om te zien of soco's hiermee bezig zijn).

Ken je de huidige regelgeving op het gebied van investeren en bijverdienen?

In hoeverre is het voor jullie soco belangrijk om de regelgeving na te leven?

Zijn er ook voorbeelden van jullie handelen die niet per se gebaseerd zijn op regelgeving, en zo ja wat zijn deze voorbeelden?

- Een beeld van waarom er voor een bepaalde werkwijze wordt gekozen bij ... (Ook ervaring van leden meenemen).

Er bestaan verschillen tussen de aanpak van verschillende socio's, je hebt al uitgelegd hoe die van jullie er uit ziet, hoe hebben jullie daar zo voor gekozen?

Hoe is de ervaring van de leden van bij jullie, met oa het oog op de gekozen aanpak ?

- **Een hypothetisch beeld schetsen van de ideale werkwijze voor een socio die misschien nu niet haalbaar is.**

Waar liggen verbeterpunten in het systeem bij ..., mede in combinatie met andere instanties zoals bijv. gemeenten?

Waar liggen verbeterpunten in de regelgeving ?

-Het aanmeldingstraject

- Hoe komen personen vanuit de bijstand in contact met jullie en hoe ziet dit eerste traject eruit?

- Omgang met ondernemers

- Hoe wordt de opzet van de ondernemingen geregeld, denk bijvoorbeeld aan het startkapitaal etc?
- Hoe ziet de begeleiding van de startende ondernemers er globaal uit?
- In hoeverre kunnen de ondernemers financiële ondersteuning krijgen?

- Omgang met LaNSCO

- Hoe ziet de omgang met een netwerk zoals LaNSCO eruit?

- Investeren en bijverdienen

- Het onderzoek dat ik uitvoer spitst zich vooral toe op investeren en bijverdienen, en dit is vooral interessant omdat het recht op uitkering behouden moet worden. Hoe ziet in de gemeente Amersfoort de regelgeving eruit op het gebied van bijverdienen? (Denk aan de mogelijkheid om toch iets bij te verdienen etc. Een voorbeeld is dat een vrijwilligersvergoeding naast een uitkering vaak wel mogelijk is, bestaat er iets soortgelijks voor ondernemen vanuit de uitkering.)
- Bij veel sociale ondernemingen mogen ondernemers een deel van het geld investeren in de onderneming en moet er vaak een deel worden afgestaan aan bijvoorbeeld coöperaties zoals LaNSCO of bijv. de gemeente. Wat zijn de afspraken hiervoor binnen de gemeente Amersfoort?
- Hoe ziet in de gemeente Amersfoort het proces van uitstroom eruit, bijvoorbeeld in de situatie waarin een onderneming dusdanig goed loopt dat er minder intensieve begeleiding van de gemeente nodig is?
- In hoeverre heeft de gemeente Amersfoort de vrijheid om regels en werkwijzen te bepalen op het gebied van investeren en bijverdienen?

- Voordeel voor de gemeente

- Wat is het uiteindelijke doel waarom de gemeente zich hard maakt om mensen in de bijstand aan het werk te krijgen, zelfs als daarbij soms nog steeds financiële compensatie nodig is?
- Op welke manier profiteert de gemeente Amersfoort van het geheel?

- Verbeterpunten

- Alles welbeschouwd, zouden er ook verbeteringen zijn in de manier waarop de gemeente omgaat met coöperaties en sociale ondernemingen? Op welke manier kan het hele proces geoptimaliseerd worden?